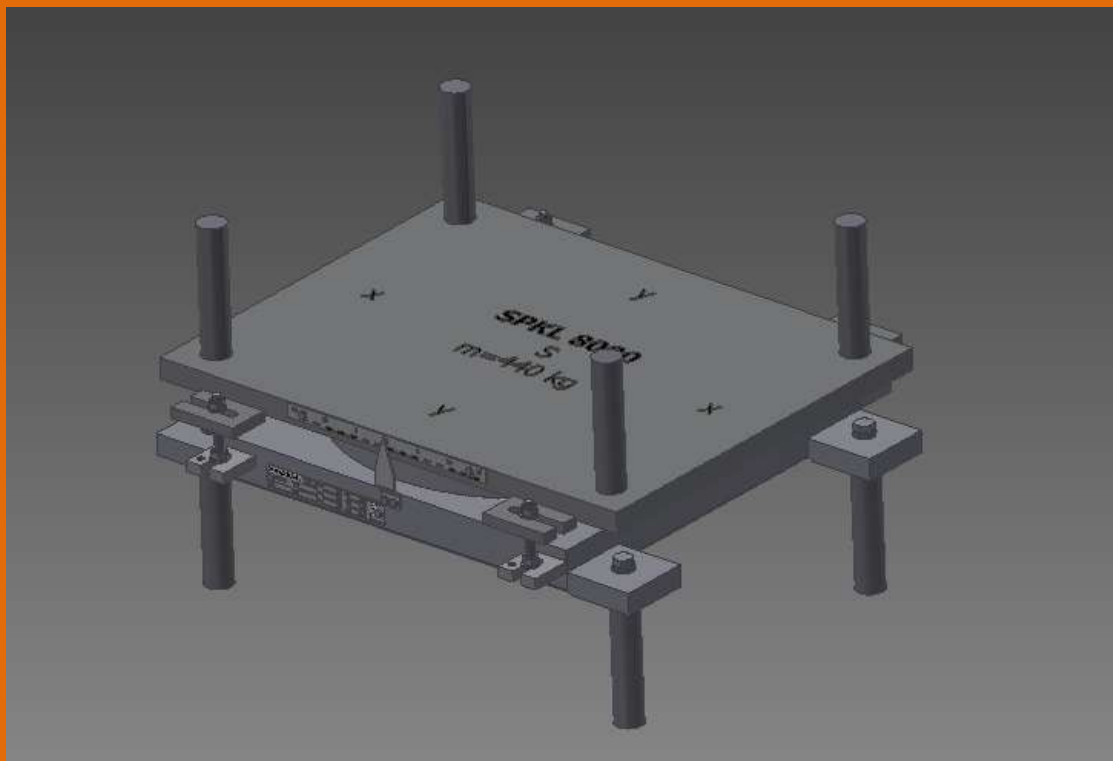
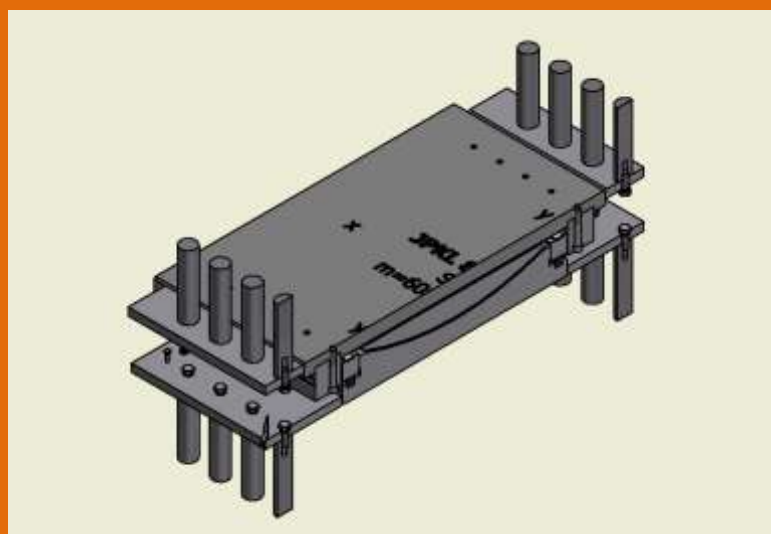

4. KATALOG SFERNIH KONSTRUKCIJSKIH LEŽAJEVA

SFERNI LEŽAJEVI

Korištenje podatljivog materijala u krutom loncu za prijenos opterećenja uz omogućavanje zakretanja kod sfernih ležajeva zamijenjeno je kontaktom konkavne s konveksnom plohom uz korištenje kliznih elemenata u skladu s EN 1337-2.

Sferni ležaj se sastoji od okrugle baze s ravnim dnom, u kojoj je izdubljena konkavna sferna udubina za klizne elemente i konveksni poklopac. Razmak između gornje i donje baze sfernog ležaja zabrtvljen je i spriječen je ulaz nečistoća. Pomoću konkavno-konveksnih elemenata omogućen je prijenos vertikalnog opterećenja s gornjeg na donji dio konstrukcije i zaokretanje gornjih u odnosu na donje elemente ležaja.

Zbog relativno visoke tlačne čvrstoće PTFE-a u kontaktu s nehrđajućim čelikom, vertikalna nosivost ležaja je veća nego kod ostalih standardnih konstrukcijskih ležajeva.

Poznato je da su elastomernoj ploči u lončastim ležajevima karakteristična dopuštena naprezanja ~60 MPa, dok PTFE ima karakterističnu tlačnu otpornost od ~90 MPa.

Konkavno/konveksna kontaktna klizna površina sfernog ležaja omogućuje zakretanje gornjih elemenata ležaja u odnosu na donje elemente, te sferni ležajevi spadaju u grupu svestrano zakretnih (zglobnih, nepomičnih) ležajeva. Sferni ležajevi u kombinaciji s PTFE gornjom kliznom pločom omogućuju osim zakretanja i pomake konstrukcije, te se svrstavaju u grupu svestrano zakretnih pomičnih ležajeva.

Prednost ovih ležajeva u odnosu na klasične čelične i zglobne ležajeve je znatno manja težina i visina za istu nosivost, kao i ekonomičnije održavanje, a u odnosu na lončaste, veća vertikalna nosivost pri sličnoj masi ležaja.

NEPOMIČNI SFERNI LEŽAJEVI (NL)

PODRUČJE PRIMJENE

U uvodnim napomenama naglašena je mogućnost zakretanja gornjih elemenata ležaja prema donjim u svim smjerovima. Nepomični sferni ležajevi pogodni su za uporabu tamo gdje su se ranije upotrebljavali teški čelični točkasto zakretni ležajevi.

Osobita značajka sfernih ležajeva sastoji se u mogućnosti prihvaćanja velikog opterećenja i jednolikoj raspodjeli pritiska na podlogu. Osim toga, odlična je otpornost na starenje, jer su svi klizni elementi potpuno premazani silikonskom masti i zaštićeni, a konstrukcijski elementi kvalitetno zaštićeni antikorozivnim premazima.

Sferni ležajevi mogu se upotrebljavati pri temperaturama između -35°C (238 K) i +50°C (323 K).

VERTIKALNO OPTEREĆENJE

PTFE klizna ploha

Vertikalno opterećenje prenosi se preko konveksne površine sfernog poklopca na konkavnu PTFE kliznu plohu. Maksimalno dopušteno karakteristično opterećenje na PTFE plohu iznosi ≈ 90 MPa.

Ploča od nehrđajućeg čelika

Ploča od nehrđajućeg čelika prenosi opterećenja sa sfernog poklopca na PTFE plohu i neophodna je radi poštivanja uvjeta za klizne plohe prema EN 1337-2. Maksimalno dopušteno karakteristično opterećenje na inox plohu znatno je veće od dopuštenog pritiska na PTFE, ali kod inox ploče bitna je glatkost površine, koja mora biti $\leq 1\mu\text{m}$.

HORIZONTALNO OPTEREĆENJE

Horizontalne sile prenose se iz gornje ploče ležaja u donju bazu ležaja kroz „lončasti prsten“, koji povezuje gornju i donju bazu ležaja. Može se pretpostaviti da se horizontalna sila raspodjeljuje na polovicu opsega u obliku parabole. Kod dimenzioniranja kontakta prstena gornje ploče i stjenki donje baze, uzima se u obzir posmična sila i momenti nastali zbog djelovanja horizontalnih sila.

Kod prijenosa horizontalnih sila iz ležaja na betonsku podlogu treba računati s koeficijentom trenja $\mu=0,5$ (za čeličnu podlogu $\mu=0,2$), pri čemu se za dobivanje sile trenja uzima najnepovoljnija kombinacija ($F_t = \mu \cdot V_{\min}$).

Ako se rezultirajuće horizontalne sile ne mogu kompenzirati trenjem, ležajevi se moraju usidriti. Kod ležajeva izloženih potresnim djelovanjima, kao i kod onih, koji su namijenjeni za ugradnju na željezničke mostove, koeficijent trenja ležaja s podlogom iznosi $\mu=0$.

ZAKRETANJE

Zbog savijanja konstrukcije iznad ležaja dolazi do zakretanja gornjeg dijela ležaja u odnosu na donji dio. Uslijed zakretanja ne javlja se zakretni moment.

UGRADNJA

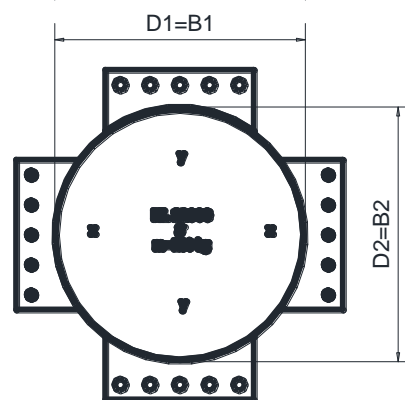
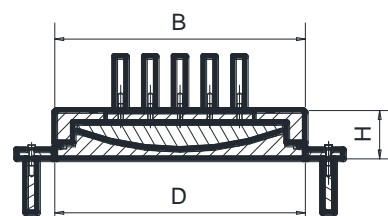
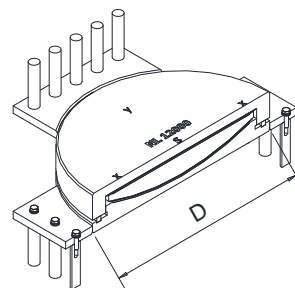
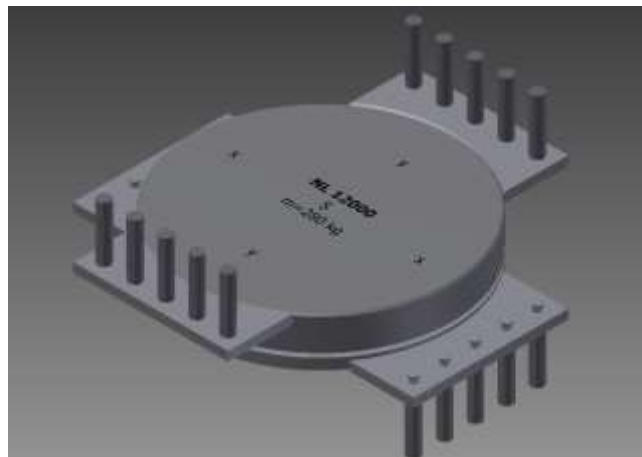
Kod ugradnje sfernih ležajeva treba paziti da beton iznad i ispod ležaja ima visoku čvrstoću $\sigma \geq 45$ MPa, dok se dimenzioniranje ležajeva radi uz pritisak od 26 MPa. Ležajevi se učvršćuju s minimalno četiri vijka simetrično raspoređenih na donjoj ploči ležaja. Sidra vijaka se prethodno ubetoniraju, a nakon postavljanja ležaj se učvrsti vijcima. Na kraju se ležaj podlije rijetkim cementnim/podljevskim mortom.

Ako se predviđene horizontalne sile mogu preuzeti trenjem, sidrenje se može izostaviti. Ležajevi bez sidrenja polažu se na podlogu od cementnog morta.

Gornji elementi ležaja su s donjim vezani vijcima za podešavanje, koji se nakon završene ugradnje uklanjaju. Nepomični sferni ležajevi proizvode se prema standardnim veličinama prikazanim u tablici 1, a moguće su i druge, nestandardne izvedbe, ukoliko se pokaže potreba.

NEPOMIČNI LEŽAJ 3.1 (NL)

Tip ležaja	Opt. (kN)	Visina H (mm)	Širina ploče ležaja $D_1=D_2$ (mm)	Masa (kg)
NL 1000	1000	112	300	40
NL 1500	1500	114	350	60
NL 2000	2000	114	400	70
NL 2500	2500	116	440	95
NL 3000	3000	116	470	105
NL 3500	3500	118	500	125
NL 4000	4000	120	540	140
NL 4500	4500	125	580	165
NL 5000	5000	130	600	180
NL 5500	5500	133	640	200
NL 6000	6000	135	660	220
NL 6500	6500	140	690	250
NL 7000	7000	142	715	275
NL 7500	7500	145	740	290
NL 8000	8000	150	760	305
NL 8500	8500	155	780	330
NL 9000	9000	158	800	360
NL 9500	9500	160	825	400
NL 10000	10000	162	850	425
NL 12000	12000	180	925	520
NL 14000	14000	190	1000	670
NL 16000	16000	200	1070	800
NL 18000	18000	210	1130	960
NL 20000	20000	225	1200	1210
NL 22000	22000	230	1250	1430
NL 24000	24000	240	1310	1540
NL 26000	26000	250	1360	1705
NL 28000	28000	260	1410	1870
NL 30000	30000	275	1430	2090

Ležajevi su tipizirani za $tg\alpha = 0,01$ i srednji pritisak na podlogu **26 Mpa**.

$V_{min} = 0,5 V_{max}$, horizontalna sila je $F_H = 0,1 V_{max}$.

Za veće pritiske i pomake, dimenzije ležajeva se mogu odrediti prema posebnoj narudžbi.

POMIČNI SFERNI LEŽAJEVI (JPKL, SPKL)

OPĆENITO

Sferni ležajevi u kombinaciji s gornjom čeličnom kliznom pločom i gornjom PTFE kliznom pločom mogu biti jednostrano pomični klizni ležajevi (JPKL) i svestrano pomični klizni ležajevi (SPKL).

Na donju bazu s izdubljenom konkavnom sfernom plohom, ugrađena je PTFE konkavna klizna ploha. Poklopljena je konkavnim poklopcem s oblogom od konveksno zaobljenog nehrđajućeg čelika.

Na gornjoj plohi sfernog poklopca usađena je PTFE klizna ploča s džepovima, koji su ispunjeni silikonskim mazivom za podmazivanje kliznih elemenata. Po gornjoj površini PTFE klizne ploče klizi gornja klizna ploča izrađena od nehrđajućeg čelika hrapavost $\leq 1 \mu\text{m}$.

Klizne površine i drugi dijelovi važni za funkcioniranje ležaja mogu biti zaštićeni od prašine pomoću rebraste gumene obloge.

Lončasti klizni ležajevi učvršćuju se kao i nepomični sferni ležajevi, sidrenim vijcima na donjoj ploči. Na gornjoj kliznoj ploči nalaze se otvori za ovjesne uške odnosno sidrene vijke za pričvršćivanje s gornjim djelom konstrukcije.

UGRADNJA

Ugradnjom kliznih vodilica u jednom smjeru na kliznu ploču u svestrano pomičnom ležaju, dobiva se jednosmjerno pomični ležaj.

Sferni klizni ležajevi su pogodni za ugradnju kod složenijih konstrukcijskih rješenja u mostova. Odlikuju se malom visinom i malom težinom u odnosu na klasične čelične pomične ležajeve, malim trenjem kod klizanja te jednostavnim nadzorom i održavanjem. Ležajevi su konstruirani tako da se dijelovi izloženi trošenju mogu lako zamijeniti.

Ležajevi su u tvornici podešeni na željeni pomak.

Prilikom ugradnje, za niveliranje ležaja u željeni položaj (visina i nagib) služe četiri vijka na uglovima. Redoslijed ugradnje je isti kao kod nepomičnih sfernih ležajeva.

Nakon ugradnje ležaja i opterećivanja rasponskim sklopom, vijke za prednamještanje i fiksiranje treba odstraniti s ležaja da mu se omogući pomicanje.

Kod svestrano pomičnih ležajeva gdje je sila trenja na spoju ležaj-podloga 1,5 puta veća od horizontalne sile, može se sidrenje izostaviti.

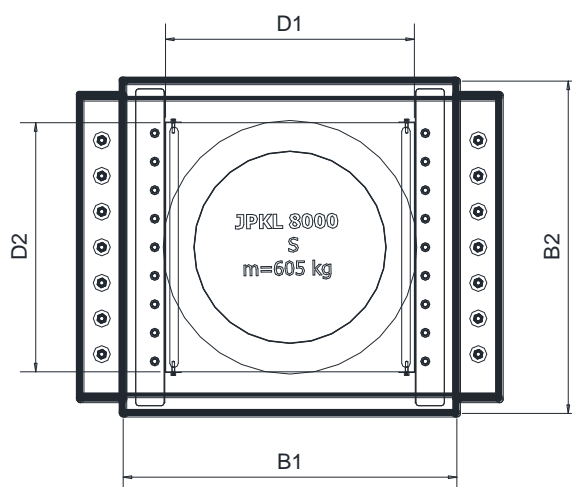
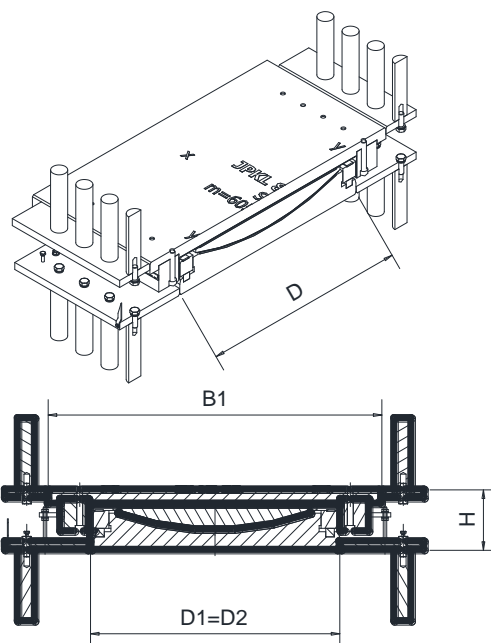
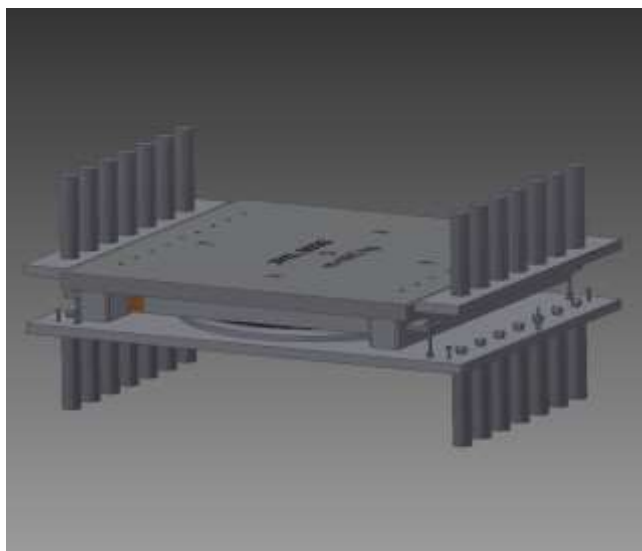
OZNAČAVANJE LEŽAJEVA

Sklopljeni ležajevi se označavaju prema njihovoj vrsti i namjeni.

Pored tipske pločice prema EN 1337-1, na kojoj se nalazi oznaka proizvođača, navodi se godina proizvodnje, serijski broj, vrsta, nosivost i pomak. Sve te oznake su uočljive i trajne, a dio njih se dodatno nalazi i na gornjoj ploči ležaja.

Kod pomičnih ležajeva, na gornjoj ploči ležaja, označava se tip ležaja i naručitelj, masa ležaja, položaj ležaja u konstrukciji, pravac pomaka i veličina pomaka.

JEDNOSMJERNO POMIČNI KLIZNI LEŽAJ (JPKL)

JEDNOSMJERNO POMIČNI KLIZNI LEŽAJ 3.3 (JPKL)

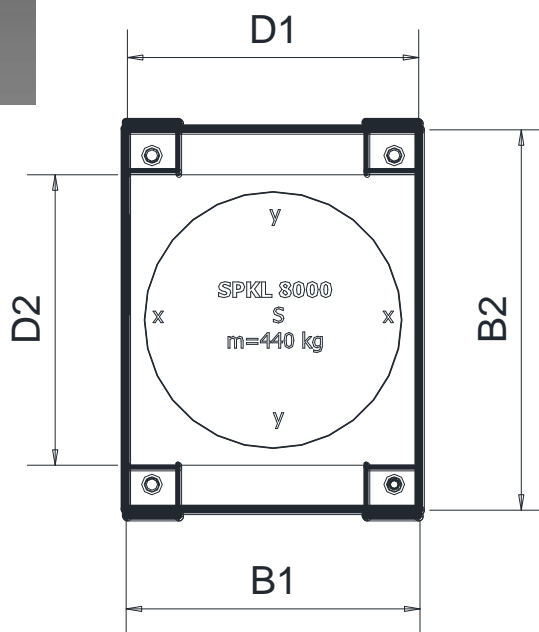
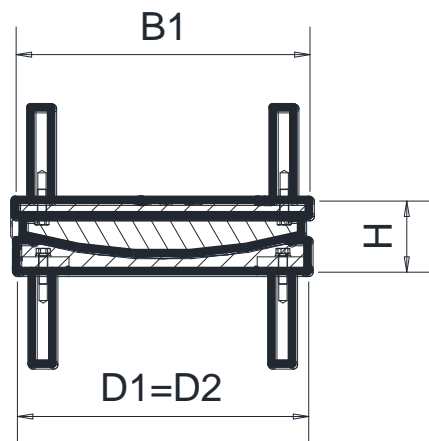
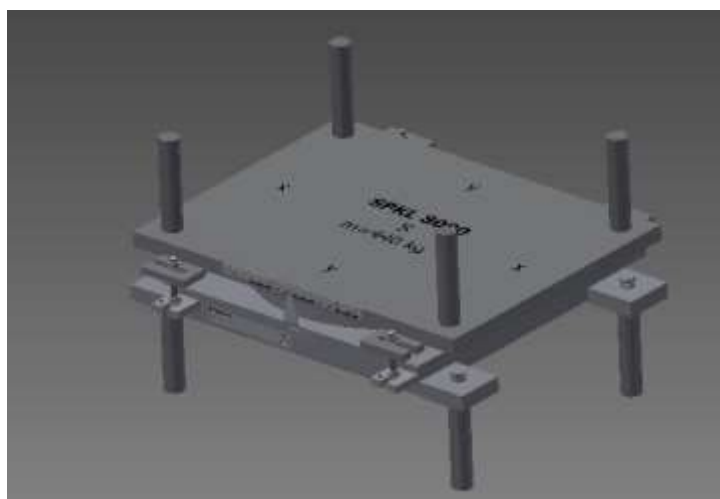
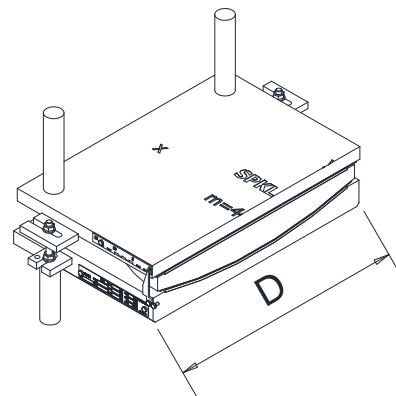
Tip ležaja	Opt. (kN)	Visina H (mm)	Širina B ₁ (mm)	e _x =±50		e _x =±100		e _x =±150	
				Širina B ₂ (mm)	masa (kg)	Širina B ₂ (mm)	masa (kg)	Širina B ₂ (mm)	masa (kg)
JPKL 1000	1000	124	330	400	125	500	140	600	155
JPKL 1500	1500	125	385	450	140	550	165	650	190
JPKL 2000	2000	126	440	500	175	600	190	700	210
JPKL 2500	2500	128	460	520	200	620	220	720	255
JPKL 3000	3000	130	495	550	220	650	240	750	275
JPKL 3500	3500	140	550	600	265	700	290	800	310
JPKL 4000	4000	145	570	620	310	720	330	820	330
JPKL 4500	4500	150	610	660	340	760	375	860	410
JPKL 5000	5000	155	640	680	385	780	420	880	440
JPKL 5500	5500	160	660	700	410	800	450	900	495
JPKL 6000	6000	160	680	720	440	820	495	920	550
JPKL 6500	6500	162	715	750	460	850	520	950	570
JPKL 7000	7000	165	740	770	495	870	550	970	605
JPKL 7500	7500	165	770	800	550	900	605	1000	660
JPKL 8000	8000	168	790	820	605	920	660	1020	715
JPKL 8500	8500	170	800	830	630	930	680	1030	750
JPKL 9000	9000	175	825	850	660	950	715	1050	790
JPKL 9500	9500	180	845	870	715	970	770	1070	860
JPKL 10000	10000	182	880	900	770	1000	860	1100	900
JPKL 12000	12000	195	970	980	1000	1080	1045	1180	1155
JPKL 14000	14000	200	1045	1050	1100	1150	1210	1250	1320
JPKL 16000	16000	205	1100	1100	1375	1200	1485	1300	1595
JPKL 18000	18000	210	1155	1150	1650	1250	1760	1350	1870
JPKL 20000	20000	220	1220	1210	1870	1310	1980	1410	2090
JPKL 22000	22000	230	1300	1280	2090	1380	2365	1480	2475
JPKL 24000	24000	235	1350	1320	2420	1420	2585	1520	2750
JPKL 26000	26000	250	1390	1360	2750	1460	2860	1560	3080
JPKL 28000	28000	260	1450	1420	3190	1520	3355	1620	3520
JPKL 30000	30000	270	1500	1460	3520	1560	3685	1660	3850

Ležajevi su tipizirani za $\text{tg}\alpha = 0,01$, srednji pritisak na podlogu **26 Mpa** i jednostrano pomicanje od **e=±50 mm** do **e=±150 mm**

$V_{\min} = 0,5 V_{\max}$, horizontalna sila je $F_H = 0,1 V_{\max}$.

Za veće pritiske i pomake, dimenzije ležajeva se mogu odrediti prema posebnoj narudžbi.

SVESTRANO POMIČNI KLIZNI LEŽAJ (SPKL)

SVESTRANO POMIČNI KLIZNI LEŽAJ 3.5 (SPKL)

Tip ležaja	Opt. (kN)	Visina H (mm)	Širina B ₁ (mm)	e _x =±50		e _x =±100		e _x =±150	
				Širina B ₂ (mm)	masa (kg)	Širina B ₂ (mm)	masa (kg)	Širina B ₂ (mm)	masa (kg)
SPKL 1000	1000	108	300	410	83	510	100	610	110
SPKL 1500	1500	110	350	460	110	560	130	660	150
SPKL 2000	2000	113	400	505	130	605	150	705	165
SPKL 2500	2500	113	430	540	155	640	165	740	190
SPKL 3000	3000	115	460	570	175	670	195	770	210
SPKL 3500	3500	116	495	605	200	705	220	805	250
SPKL 4000	4000	119	530	640	220	740	155	840	275
SPKL 4500	4500	122	560	670	255	770	185	870	310
SPKL 5000	5000	125	585	695	285	795	310	895	340
SPKL 5500	5500	128	605	715	310	815	350	915	385
SPKL 6000	6000	130	630	740	330	840	375	940	410
SPKL 6500	6500	135	650	760	355	860	410	960	440
SPKL 7000	7000	138	670	780	385	880	430	980	470
SPKL 7500	7500	140	700	800	420	900	460	1000	520
SPKL 8000	8000	144	715	825	440	925	495	1025	550
SPKL 8500	8500	148	740	850	485	950	530	1050	585
SPKL 9000	9000	150	750	860	520	960	560	1060	615
SPKL 9500	9500	150	760	870	550	970	595	1070	650
SPKL 10000	10000	155	780	890	585	990	630	1090	680
SPKL 12000	12000	170	870	990	795	1090	860	1190	935
SPKL 14000	14000	175	925	1045	925	1145	1000	1245	1090
SPKL 16000	16000	180	1020	1130	1100	1230	1190	1330	1265
SPKL 18000	18000	190	1080	1190	1265	1290	1375	1390	1485
SPKL 20000	20000	205	1155	1265	1485	1365	1595	1465	1705
SPKL 22000	22000	210	1210	1320	1705	1420	1850	1520	1960
SPKL 24000	24000	220	1265	1375	1870	1475	1980	1575	2090
SPKL 26000	26000	230	1320	1430	2090	1530	2200	1630	2365
SPKL 28000	28000	240	1353	1460	2365	1560	2530	1660	1540
SPKL 30000	30000	250	1410	1520	2585	1620	2750	1720	1815

Ležajevi su tipizirani za $t\alpha = 0,01$ i srednji pritisak na podlogu **26 MPa** i jednostrano pomicanje od **e = 50 mm** do **e = 150 mm**. Ukupni pomak u poprečnom smjeru je **10 mm**.

$V_{\min} = 0,5 V_{\max}$, horizontalna sila je $F_H = 0,1 V_{\max}$.

Za veće pritiske i pomake, dimenzije ležajeva se mogu odrediti prema posebnoj narudžbi.